

УДК 351.77:353.9

DOI <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2023.6.13>

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МЕДИЧНОЮ СФЕРОЮ

Сімонцева Л. О. – кандидат юридичних наук,
доцент кафедри публічного управління, права та гуманітарних наук
Херсонського державного аграрно-економічного університету
ORCID: 0000-0003-2722-4402

У статті здійснено спробу провести теоретичний аналіз окремих понять та категорій реалізації публічного управління у медичній сфері. Зокрема, розглянуто співвідношення дефініцій «медична сфера» та «сфера охорони здоров'я». У результаті зроблено висновок, що термін «медична сфера» не має широкого застосування у науковому просторі. Проте, деякі дотичні до публічного управління галузі знань, такі як, наприклад, право вже досить давно використовують поняття «медичне право», «медичне законодавство». Оскільки в науковій літературі чи законодавстві відсутнє будь-яке визначення відповідної дефініції, в роботі здійснено спробу провести семантичний аналіз відповідного словосполучення та порівняти його з терміном «сфера охорони здоров'я», який має чітко сформульоване в законодавстві визначення. У результаті зроблено висновок, що більш коректним буде використання дефініції «медична сфера», оскільки вона дає можливість врахувати чимало взаємопов'язаних компонентів, які не охоплені терміном «сфера охорони здоров'я».

Підкреслено, що важливим елементом здійснення публічного управління медичною сферою є акцентування уваги на регіональному та місцевому рівнях з обов'язковим залученням органів місцевого самоврядування та громадськості до вирішення управлінських завдань. Також у статті визначено перелік суб'єктів публічного управління і зроблено висновок про доцільність упровадження професійного самоврядування в медичній сфері, як це реалізовано в низці іноземних держав. Але в Україні це питання не визначають у якості першочергового, результатом чого є те, що така риса публічного управління, як суспільна участь та партнерство, є досить невираженою.

У роботі зроблено висновок, що ефективна реалізація публічного управління медичною сферою можлива лише в разі залучення до розвитку відповідної сфери органів місцевого самоврядування, громадських організацій, громади з метою вибудовування конструктивного партнерства державного та недержавного секторів.

Ключові слова: медична сфера, охорона здоров'я, публічне управління медичною сферою, публічне управління сферою охорони здоров'я.

Simontseva L. O. Theoretical foundations of the public management in the medical field

The article attempts to conduct a theoretical analysis of certain concepts and categories of implementation of public administration in the medical sphere. In particular, the relationship between the definitions «medical field» and «health care field» was considered. As a result, it was concluded that the term «medical field» is not widely used in the scientific area. However, some branches of knowledge related to public management, such as law, have been using the concepts «medical law» and «medical legislation» for a long time. Since there is no relevant definition in the scientific literature or legislation, an attempt was made to conduct a semantic analysis of the corresponding word combination and to compare it with the term «health care», which has a clear definition in legislation. As a result, it was concluded that it would be more correct to use the term «medical field», since it allows taking into account many interrelated components that are not covered by the term «health care sphere».

The author emphasized that an important element of public management in the medical field is the emphasis on the regional and local levels with the mandatory involvement of local self-government bodies and the public in solving management tasks. The article also defines the list of subjects of public administration and concludes about the expediency of introducing self-governance in the medical field, as it is implemented in a number of foreign countries. But in Ukraine, this issue is not determined as a priority, as a result of which such a feature of public administration as public participation and partnership is rather indistinctive.

The work concludes that effective implementation of public management in the medical field is possible only in the case of involvement of local self-government bodies, public organizations,

and the community in the development of the relevant field in order to build a constructive partnership of the state and non-state sectors.

Key words: *medical field, health care, public management in the medical field, public management in the health care field.*

Постановка проблеми. Питання забезпечення функціонування належної системи охорони здоров'я є одним із ключових елементів соціально-економічного прогресу, оскільки здорове населення становить основу людського капіталу та визначає потенціал розвитку держави. Саме тому вибудовування якісної, ефективною та життєздатною системи управління медичною сферою повинно стати одним із пріоритетних напрямів у здійсненні публічного управління, що буде враховувати інтереси всіх учасників публічних відносин. Але водночас не потрібно забувати, що медична сфера є надзвичайно чутливою до змін та дуже вразливою галуззю, що потребує особливого підходу при плануванні та реалізації публічного управління у відповідній сфері.

Вирішення вказаної задачі неможливе без системного вивчення широкого спектру теоретичних категорій та проведення науково-інтегрованого аналізу визначення дефініції концепту «публічне управління розвитком медичної сфери», розгляду основних теоретичних засад здійснення публічного управління медичною сферою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням окремих напрямків здійснення публічного управління медичною сферою займаються такі науковці, як: Н. Колісниченко, А. Неугодніков, О. Мельниченко, Ж. Овчарова, В. Борщ, В. Шевчук, Д. Горбатова, Н. Полковнікова та інші, але, незважаючи на значну кількість досліджень, окремі теоретичні питання здійснення публічного управління відповідною сферою не було розглянуто на належному рівні.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у проведенні науково-інтегрованого аналізу основних теоретичних засад здійснення публічного управління медичною сферою.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковому полі досить широко використовують сталі дефініції: «сфера/галузь охорони здоров'я», «публічне управління у сфері охорони здоров'я», «публічне адміністрування у сфері охорони здоров'я» та інші [1-3]. Натомість використання дефініції «управління медичною сферою», «публічне управління у медичній сфері», «публічне управління розвитком медичної сфери» практично не використовується у сучасному науковому дискурсі. Ми маємо окремі наукові статті, у назвах яких використовують дефініцію «управління медичною сферою» [4] або «суб'єкт медичної сфери» [5], але відповідні наукові доробки зовсім не приділяють увагу змістовному тлумаченню відповідного терміну.

У праві досить активно використовують поняття «медичне право», «джерела медичного права», «медичне законодавство» та практично не використовують термін «законодавство про охорону здоров'я» (як визначення комплексної системи нормативно-правових актів, що регулюють правовідносини у медичній сфері). Найчастіше правники використовують відповідне поняття як назву конкретного нормативного акта – Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [6]. Також потрібно зауважити, що юристи науково обґрунтували та прийняли концепт появи такої нової комплексної галузі права, науки та навчальної дисципліни, як «медичне право» [7, с. 13]. Зокрема, під медичним правом правники розуміють «комплексну галузь права, що включає сукупність правових

норм, які регулюють суспільні відносини у сфері медичної діяльності» [8, с. 8]. Обґрунтовуючи доцільність існування самостійної галузі права, науковці та правники-практики наголошують на її важливості як для окремих суб'єктів медичної сфери, так і для суспільства в цілому, відзначаючи, що медичне право дозволить на більш якісному рівні сформулювати основні засади (принципи) здійснення публічної політики у відповідній сфері, компетентно (без правових прогалин) здійснити регулювання захисту прав громадян при наданні медичної допомоги та медичних послуг, визначити особливості правового статусу суб'єктів медичних правовідносин у сфері медичної діяльності [8, с. 8].

Тобто ми можемо дійти висновку, що термін «медична сфера» не має достатнього наукового обґрунтування та застосування як у медичній галузі, так і в галузі публічного управління. У результаті ми маємо застосування відповідного терміну без пояснень у якості узагальнення діяльності та інших проявів, пов'язаних із медициною. У правовому полі ми можемо знайти відображення використання відповідного терміну для позначення окремих правових явищ. Враховуючи вищевикладене, у цій статті спробуємо провести семантичний аналіз словосполучення «медична сфера» та порівняти його із терміном «сфера охорони здоров'я».

Різноманітні тлумачні словники української мови здебільшого одноставні у наданні визначення поняття «сфера» (у контексті нашого дослідження ми не будемо використовувати тлумачення відповідного слова у математиці або як фізичного об'єкта), що визначають як: «...3. Район дії, межа поширення чого-небудь. 4. Область фізичного або духовного життя, діяльності людини чи суспільства. 5. Сфера впливу. 6. Сукупність умов, середовище, в яких щонебудь відбувається; обстановка» [9-10]. Дефініція терміну «медичний» вказує на явища, що мають відношення або дотичні до медицини. У результаті цього до напрямів діяльності медичної сфери можна відносити не лише медичну практику, регіональне та місцеве управління, інфраструктуру, фінансування та розподіл ресурсів, робочу силу, а й наукову та освітню діяльність, особливу медичну свідомість, етичні питання, взаємовідносини між лікарем та пацієнтом, медичну культуру та інші питання. Тобто використання дефініції «медична сфера» дозволить об'єднати широкий спектр взаємопов'язаних компонентів, що прямо або опосередковано дотичні до медицини і які повинні функціонувати разом з метою надання якісної, доступної та комплексної медичної допомоги населенню.

Якщо проводити аналіз поняття «охорона здоров'я», то ми констатуємо наявність чіткого законодавчого визначення. Зокрема, ст. 3 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» визначає, що охорона здоров'я – «система заходів, спрямованих на збереження та відновлення фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимальній біологічно можливій індивідуальній тривалості її життя» [6]. Також далі у статті перераховано суб'єкти, яких залучають до реалізації відповідних заходів, що за своєю природою мають відношення до органів влади, підприємців, медичних, фармацевтичних працівників, громадських об'єднань та громад. Тобто ми можемо зробити висновок, що зазначений термін не враховує чимало взаємопов'язаних елементів медичної сфери. З огляду на це, охорона здоров'я як поняття, що має законодавче закріплення в Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [6], повинно виступати складовою частиною медичної сфери. А в науковому полі більш доцільним та коректним буде використання дефініції «медична сфера».

Розглядаючи основи здійснення публічного управління медичною сферою, ми можемо констатувати, що така діяльність характеризується загальними закономірностями і базується на міжнародних засадах. Зокрема, Оттавська хартія сприяння зміцненню здоров'я [11] передбачає такі напрями реалізації управління медичною сферою:

1. Розробка та впровадження стратегій розвитку медичної сфери, що мають комплексний підхід і враховують інтереси кількох суміжних галузей.
2. Комплексна взаємодія соціальних та екологічних чинників підтримки здоров'я задля формування сприятливого середовища.
3. Підтримка та посилення впливу громад та місцевого самоврядування у процесах, пов'язаних із розробкою і реалізацією стратегій, ухваленням рішень, визначенням пріоритетів розвитку відповідної сфери.
4. Розвиток та вдосконалення компетентностей, необхідних для ведення здорового способу життя через доступ до інформації та освіти.

У результаті ми можемо констатувати, що важливим елементом здійснення публічного управління медичною сферою є акцентування уваги на регіональному та місцевому рівнях з обов'язковим залученням органів місцевого самоврядування та громадськості до вирішення управлінських завдань. До прикладу, В. І. Борщ визначає, що державне управління в галузі охорони здоров'я охоплює різні рівні, такі як: національний, регіональний та місцевий [12, с. 74]. Зі свого боку В. Шевчук підкреслює, що публічне управління здійснюється в різних системах – від централізованої до децентралізованої, з визначенням меж публічного управління і самоврядування, принципів, методів та інструментів здійснення управління, які враховують взаємодію державного, відомчого і приватного сектора охорони здоров'я [13, с. 43].

Також досить цікавим є питання визначення кола суб'єктів здійснення публічного управління медичною сферою. До таких суб'єктів традиційно належать органи державної та місцевої влади, але останнім часом починають говорити і про недержавних суб'єктів, таких як громадські та політичні об'єднання. Прикладом одного з таких недержавних суб'єктів можна вважати професійні самоврядні об'єднання. У 2022 році було оприлюднено законопроект «Про професійне самоврядування у сфері охорони здоров'я» [14], за яким пропонують ведення п'яти професійних палат як органів професійного самоврядування. Але, на жаль, досі цей документ залишається у формі проекту, що суттєво знижує можливості публічного управління у медичній сфері. Також потрібно зазначити, що відповідні закони є в Німеччині, Польщі, Чехії, Румунії.

У наукових джерелах розглядають різні способи та форми управлінської діяльності. У нашому дослідженні при аналізі форм реалізації публічного управління медичною сферою ми будемо використовувати їх поділ на зовнішні та внутрішні форми.

Зовнішні форми управління орієнтовані на організацію ефективної та результативної співпраці між різними суб'єктами публічного управління відповідною сферою. Наприклад, «Національна служба здоров'я України у процесі виконання своїх обов'язків співпрацює з іншими державними органами, допоміжними установами та службами, утвореними Президентом України, тимчасовими консультативними, дорадчими та іншими допоміжними органами, утвореними Кабінетом Міністрів України, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, громадськими організаціями, профспілками, організаціями роботодавців, відповідними установами іноземних країн і міжнародними організаціями, а також з підприємствами, установами і організаціями» [15].

До зовнішніх форм публічного управління також відносять створення чіткої та взаємоузгодженої системи нормативно-правових актів, що регулюють діяльність у медичній сфері. Зокрема, якщо враховувати кількість нормативно-правових актів із питань охорони здоров'я, що були прийняті за часів незалежності України, то їх нараховують не одну тисячу. Існування такої великої кількості різних за юридичною силою нормативних актів призводить до ускладнення правозастосування як для суб'єктів, які безпосередньо здійснюють управління медичною сферою, так і для звичайних громадян (працівників медичної сфери, пацієнтів тощо), оскільки наявність чималої кількості підзаконних нормативних актів значно ускладнює процес управління та впливає на рівень розуміння суб'єктами медичної сфери їх завдань та функцій.

До внутрішніх форм управління, як слушно відзначає Д. І. Горбатова, можна віднести дії, які виконують усередині будь-якої установи чи організації й пов'язані з плануванням своєї діяльності, проведенням навчання, стажування та інструктажу для співробітників, вивченням нормативної бази з питань власної діяльності, збір, аналіз та узагальнення інформації щодо результатів роботи, а також контроль за ефективністю та виконанням прийнятих рішень. Такі внутрішні форми управлінської діяльності реалізуються різними суб'єктами публічного управління у медичній сфері [16, с. 169].

На думку авторки, до внутрішніх форм публічного управління у медичній сфері належать:

1. Залучення широко спектру суб'єктів (державних та місцевих органів влади, громадських організацій, громадськості) до розробки й обговорення нормативно-правових актів, що стосуються медичної сфери.
2. Ліцензування здійснення медичної практики.
3. Розробка стандартів та порядку проведення акредитації медичних закладів та атестації лікарів [16, с. 168–169].

Також, досліджуючи проблеми реалізації публічного управління в медичній сфері, потрібно враховувати й обов'язкове залучення громади та громадськості. До прикладу, на думку Н. Колісниченко, «оптимальна система управління має складатися з багатопрофільних команд, забезпечуючи самообслуговування та участь громади в управлінських процесах. Окрім цього, дослідниця визначає, що нові за змістом управлінські процеси мають здійснюватися при спільній відповідальності всіх задіяних секторів на фоні зміцнення управлінського потенціалу з використанням методології та інструментів, які сприяють ефективній діяльності у сфері охорони здоров'я» [1, с. 44].

Ще одним важливим та дискусійним питанням є розмежування повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування. Зокрема, ч.ч. 5-6 ст. 14 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» встановлюють, що реалізація державної політики у медичній сфері покладається на органи виконавчої влади, такі як: Кабінет Міністрів України, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації [6].

У свою чергу ч.ч. 6-7 Основ законодавства України про охорону здоров'я встановлює, що «органи місцевого самоврядування реалізують державну політику у сфері охорони здоров'я в межах своїх повноважень, передбачених законодавством. Виконавчі органи сільських, селищних, міських рад здійснюють управління комунальними закладами охорони здоров'я, організацію їх матеріально-технічного, кадрового та фінансового забезпечення відповідно до закону» [6].

Але, проаналізувавши чинне законодавство, ми можемо погодитися з думкою Н.О. Полковнікової, яка зазначає, що в Україні не має чіткого розподілу переліку

повноважень, які мають виключно місцеве значення. У результаті на практиці виникають складнощі у процесі співвідношення повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, а також ускладнюється питання розподілу повноважень місцевого самоврядування на ті, які є самоврядними, а які – делегованими [17, с. 266].

На підставі вищенаведеного, проаналізувавши наукові джерела та актуальне законодавство з питань медичної сфери, ми можемо констатувати, що публічному управлінню медичною сферою мають бути притаманні такі особливості: соціальна значимість, системна складність, що потребує комплексного підходу до управління, координації та співпраці різних рівнів влади і структур системи охорони здоров'я, фінансова прозорість та ефективність ресурсів, адекватного зрозумілого і внутрішньо узгодженого законодавства, суспільна участь та партнерство.

Висновки. Зважаючи на положення нашого дослідження, ми доходимо висновку, що термін «медична сфера» не має достатнього наукового обґрунтування та застосування, але на підставі семантичного аналізу відповідного словосполучення та його порівняння з терміном «сфера охорони здоров'я» можна зробити припущення, що більш коректним буде використання дефініції «медична сфера», оскільки вона надає можливість врахувати чимало взаємопов'язаних компонентів, що не охоплені терміном «сфера охорони здоров'я».

Суб'єктами публічного управління у медичній сфері виступають органи державної влади, місцеві органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадські та політичні об'єднання. Доцільним було би впровадження професійного самоврядування, як це реалізовано у низці іноземних держав, але в Україні це питання не визначають у якості першочергового. Відповідно, така риса публічного управління, як суспільна участь та партнерство, є досить невираженою.

Ефективна реалізація публічного управління медичною сферою можлива лише в разі залучення до розвитку відповідної сфери органів місцевого самоврядування та зацентруванні уваги на регіональному і місцевому вимірах вирішення управлінських завдань з урахуванням таких особливостей, як: соціальна значимість, системна складність, що потребує комплексного підходу до управління, координації та співпраці різних рівнів влади і структур системи охорони здоров'я, фінансової прозорості та ефективності використання ресурсів, адекватного зрозумілого і внутрішньо узгодженого законодавства, суспільної участі та партнерства державного та недержавного секторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Н. Колісніченко. Тенденції розвитку публічного управління у сфері охорони здоров'я: глобальний контекст. *Науковий вісник: Державне управління*. 2022. №2 (12). С. 38–52.
2. Неугодинов А.О. Публічне адміністрування в сфері охорони здоров'я. *Юридичний вісник*. 2019. № 3. С. 63–69.
3. Мельниченко, О.А., Овчарова, Ж.М. Публічне управління розвитком сфери охорони здоров'я як предмет наукових досліджень. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування* 2022. № 4. С. 40–46.
4. Т. Кравцова, О. Лащенко, О. Кравцов. Використання маркетингового підходу в діяльності органів публічного управління медичною сферою. *Аспекти публічного управління*. 2021. № 4.Т. 9. С. 72–84.
5. Пасько М.І. Суб'єкт медичної сфери: пацієнт, клієнт, споживач медичних послуг. *Економіка і суспільство*. 2017. №. 9. С. 295–301.

6. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення 14.12.2023 року).

7. Двірська О.В. Медичне право як наука, галузь права та навчальна дисципліна: теоретико-правовий аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2019. № 37. С. 13–17.

8. С.Г. Стеценко, В.Ю. Стеценко, І.Я. Сенюта. Медичне право: підручник. Київ: Правова єдність (всеукраїнська асоціація видавців). 2008. 50 с.

9. Сфера. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <https://slovotvir.org.ua/words/sfera> (дата звернення 27.10.2023 року).

10. Сфера. Великий тлумачний словник сучасної мови. URL: <https://slovnuk.me/dict/vts/%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0> (дата звернення 27.10.2023 року).

11. Ottawa charter for health promotion. URL: <https://www.who.int/publications/item/WH-1987> (дата звернення 01.11.2023 року).

12. Борщ В.І. Сучасна парадигма державного регулювання системи управління у сфері охорони здоров'я. *Економіка та управління національним господарством*. 2019. № 1(69). 73–79.

13. Шевчук В.В. Удосконалення державного регулювання інноваційного розвитку системи охорони здоров'я України: дис. ... канд. наук з держ. упр. Миколаїв, 2017. 219 с.

14. МОЗ представило законопроект про самоврядування у сфері охорони здоров'я на громадське обговорення. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/moz-predstavilo-zakonoprojekt-pro-samovriaduvannia-u-sferi-okhorony-zdorovia-na-hromadske-obhovorenna> (дата звернення 02.11.2023 року).

15. Про утворення Національної служби здоров'я України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1101. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-p> (дата звернення 03.11.2023 року).

16. Горбатова Д.І. Форми державного управління у сфері охорони здоров'я. *Право і суспільство*. 2019. № 4. С. 166–173.

17. Полковнікова Н.О. Повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері охорони здоров'я: розмежування й рівні перетину. *Право та державне управління*. 2019. № 4. С. 264–269.

REFERENCES:

1. .N. Kolisnichenko. (2022). Tendentsii rozvytku publichnoho upravlinnia u sferi okhorony zdorov'ia: hlobalnyi kontekst. [Trends in the development of public administration in the field of health care: global context]. *Naukovyi visnyk: Derzhavne upravlinnia*, 2 (12), 38–52, [in Ukrainian].

2. Neuhodnikov A.O. (2019). Publichne administruvannia v sferi okhorony zdorov'ia. [Public administration in the field of health care]. *Yurydychnyi visnyk*, 3, 63-69, [in Ukrainian].

3. Melnychenko, O.A., Ovcharova, Zh.M. (2022). Publichne upravlinnia rozvytkom sfery okhorony zdorov'ia yak predmet naukovykh doslidzhen. [Public management of health care development as a subject of scientific research]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk. Seriia: Publichne upravlinnia ta administruvannia*, 4, 40-46, [in Ukrainian].

4. T. Kravtsova, O. Lashchenko, O. Kravtsov. (2021). Vykorystannia marketynhovooho pidkholdu v diialnosti orhaniv publichnoho upravlinnia medychnoiu sferoiu. [Use of the marketing approach in the activities of public management bodies in the medical field]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, 4.(9), 72-84, [in Ukrainian].

5. Pasko M.I. (2017). Sub'iekt medychnoi sfery: patsient, klient, spozhyvach medychnykh posluh. [Subject of the medical field: patient, client, consumer of medical services]. *Ekonomika i suspilstvo*, 9, 295-301, [in Ukrainian].

6. Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia. (1992). [Fundamentals of Ukrainian legislation on health care]: Zakon Ukrainy vid 19.11.1992 № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>. [in Ukrainian].
  7. Dvirskaya O.V. (2019). Medychne pravo yak nauka, haluz prava ta navchalna dystsiplina: teoretyko-pravovyi aspekt. [Medical law as a science, branch of law and academic discipline: theoretical and legal aspect]. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Yurysprudentsiia, 37, 13-17, [in Ukrainian].
  8. S.H. Stetsenko, V.Yu. Stetsenko, I.Ya. Seniuta. (2008). Medychne pravo: pidruchnyk. [Medical law: textbook]. Kyiv: Pravova yednist (vseukrainska asotsiatsiia vydavtsiv), 50, [in Ukrainian].
  9. Sfera. [Sphere]. Akademichniy tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy. URL: <https://slovotvir.org.ua/words/sfera>, [in Ukrainian].
  10. Sfera. [Sphere]. Velykyi tlumach hnyi slovnyk suchasnoi movy. URL: <https://slovnyk.me/dict/vts/%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0>, [in Ukrainian].
  11. Ottawa charter for health promotion. URL: <https://www.who.int/publications/item/WH-1987>, [in English].
  12. Borshch V.I. (2019). Suchasna paradyhma derzhavnoho rehulivannia systemy upravlinnia u sferi okhorony zdorov'ia. [The modern paradigm of state regulation of the management system in the field of health care]. Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom, 1(69), 73-79, [in Ukrainian].
  13. Shevchuk V.V. (2017). Udoshkonalennia derzhavnoho rehulivannia innovatsiinoho rozvytku systemy okhorony zdorov'ia Ukrainy. [Improvement of state regulation of innovative development of the healthcare system of Ukraine]: dys. ... kand. nauk z derzh. Upr, Mykolaiv, 219 [in Ukrainian].
  14. MOZ predstavlylo zakonoproekt pro samovriaduvannia u sferi okhorony zdorov'ia na hromadske obhovorennia. [The Ministry of Health presented the draft law on self-governance in the field of health care for public discussion]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/moz-predstavlylo-zakonoproekt-pro-samovriaduvannia-u-sferi-okhorony-zdorovia-na-hromadske-obhovorennia>, [in Ukrainian].
  15. Pro utvorennia Natsionalnoi sluzhby zdorov'ia Ukrainy (2017). [On the formation of the National Health Service of Ukraine]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27 hrudnia 2017 r. № 1101. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-p>, [in Ukrainian].
  16. Horbatova D.I. (2019). Formy derzhavnoho upravlinnia u sferi okhorony zdorov'ia. [Forms of state administration in the field of health care]. Pravo i suspilstvo, 4, 166-173, [in Ukrainian].
  17. Polkovnikova N.O. (2019). Povnovazhennia orhaniv derzhavnoi vlady ta orhaniv mistsevoho samovriaduvannia u sferi okhorony zdorov'ia: rozmezhuvannia y rivni peretynu. [Powers of state authorities and local self-government bodies in the field of health care: demarcation and levels of intersection]. Pravo ta derzhavne upravlinnia, 4, 264-269, [in Ukrainian].
-